

بررسی تأثیر وام‌های خوداشتغالی بر اشتغال پایدار مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان آبدانان

حجت‌اله چراغی^۱، اسداله چراغی^۲ و دکتر نصراله پورافکاری^۳

تاریخ وصول: ۹۳/۱۲/۱۱

تاریخ پذیرش: ۹۴/۶/۱۵

چکیده:

یکی از اصلی‌ترین مسائل جامعه‌ی بشری که از دیرباز بشر بدان دست به گریبان بوده است موضوع بیکاری است. یکی از راه‌های مقابله با بیکاری و اقدامات مناسب جهت کاهش میزان بیکاری خوداشتغالی است؛ و خوداشتغالی فعالیت بخش خصوصی و غیر رسمی اقتصاد است که می‌تواند تأثیر زیادی در کاهش میزان بیکاری داشته باشد. یکی از نهادهایی که در زمینه‌ی خوداشتغالی و نهادینه کردن آن سعی و تلاش چشمگیر نموده است کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) می‌باشد. این پژوهش به موضوع مهم پایداری شغل و ارتباط آن با برخی متغیرها پرداخته است. چرا که اگر مهم ایجاد شغل در قالب خوداشتغالی برای مددجویان است مهم‌تر تداوم و پایداری شغل ایجاد شده است. هدف پژوهش حاضر، شناخت عوامل مرتبط با پایداری شغل در بین افرادی که از کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) تسهیلات خوداشتغالی دریافت کرده‌اند، می‌باشد. روش این پژوهش پیمایشی و میدانی می‌باشد و از پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. روایی پرسشنامه بر اساس توافق نظر اساتید راهنما و مشاور بوده است و پایایی آن نیز بر اساس ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردیده است که برابر ۰/۷۱۵ بوده است. یافته‌های پژوهش در دو بخش توصیفی و ارتباطی آمده است که نتایج بررسی‌ها نشان‌دهنده‌ی تأیید ارتباط بین پایداری شغل ایجاد شده با متغیرهای جنس، سن و میزان وام دریافتی می‌باشد.

مفاهیم کلیدی: شغل، خوداشتغالی، پایداری شغلی، کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره)

^۱ کارشناس ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

^۲ کارشناس ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز (نویسنده‌ی مسئول)

asad_cheraghi@yahoo.com

^۳ دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

مقدمه و بیان مسأله

از اصلی‌ترین مسائل و مشکلات امروزی مسئله‌ی بیکاری است. بیکاری در طول زمان همیشه وجود داشته است و هیچ‌گاه ریشه‌کن نشده است. بیکاری دلایل بسیار زیادی دارد. شاید در یک کلمه بتوان گفت که نداشتن و فقدان سرمایه باعث بیکاری است. چرا که نداشتن سرمایه باعث نداشتن تخصص و سواد و باعث بیکاری می‌شود.

در ایران امروزه بیکاری اصلی‌ترین مشکل جامعه است. دلایل بیکاری در ایران می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلف باشد که صد البته سهم عوامل به نسبت مساوی نیست. شاید بتوان گفت اصلی‌ترین دلیل بیکاری در ایران امروز رشد فزاینده جمعیت کشور در دهه‌ی شصت باشد چرا که در مقطعی که رشد جمعیت ایران حدود ۴٪ بوده است مملکت درگیر یک جنگ طاقت‌فرسای درازمدت نیز بوده که باعث شده بود که تمام هم و غم مسئولین و مردم صرف جنگ شود. یعنی جنگ باعث شده بود که علاوه بر افزایش جمعیت هیچ اقدامی جهت بسترسازی برای پذیرش این جمعیت اضافی صورت نگیرد. برخی صاحب‌نظران می‌گویند به ازاء هر یک درصد رشد جمعیت باید اقتصاد چهار درصد رشد نماید، یعنی در دوران جنگ رشد اقتصاد ایران باید نزدیک شانزده درصد می‌شد که نه تنها این مقدار نشده بلکه رشد اقتصاد کشور حتی کمتر از یک درصد بوده است. این رشد فزاینده باعث بهم خوردن تعادل جمعیتی از نظر جغرافیایی و بخشی شده است؛ همچنین باعث گردیده که یک‌باره جمعیت کشور جوان شده و جوانان به تبع وارد بازار کار گردیده و خواهان فرصت‌های شغلی متناسب و مناسب هستند. بدیهی است ترکیب جمعیت جوان کشور و سیل متقاضیان کار، ضرورت پرداختن به این مسئله را از ابعاد و زوایای متفاوت دو چندان کرده است. واقعیت این است که با توجه به ضرورت تحول در اقتصاد سنتی و کلاسیک جامعه، طرح‌های مقطعی در ایجاد اشتغال و تولید چندان مؤثر و کارساز نبوده، به عبارت دیگر در شرایط امروز جامعه که به شدت از عوامل درونی، بیرونی و جهانی متأثر است. کاهش معضل بیکاری، با ریشه‌یابی دقیق و واقعی مسأله با اتکاء به دانسته‌هایمان و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی پایدار ممکن است.

در یک تقسیم‌بندی اولیه می‌توان گفت انسان‌ها یا شاغلند یا بیکار، همچنین به شکلی دیگر شاغلان نیز دو دسته‌اند: مزد بگیر و خود اشتغال. مزدبگیران آن دسته از شاغلان هستند که در ازاء مقدار کار معین، دستمزد معین و مشخص دریافت می‌کنند مثل کارمندان دولت (که این مورد یکی از اصلی‌های شاغلان می‌باشد و باعث کاهش انگیزه و خلاقیت و ... می‌شود).

اما خود اشتغالان آنانی هستند که برای خود کار می‌کنند، تابع قوانین و مقررات در محیط و محل کار از سوی دیگران نیستند یعنی برای زمان کار و محل کار خود اشتغالان دیگران قوانین تصویب نکرده‌اند که خود اشتغالان ملزم به رعایت آن باشند. خود اشتغال نه کار معین دارد نه مزد مشخص.

برای رفع معضل بیکاری باید شغل مولد و پویا ایجاد نمود. امروزه صنایع کوچک و متوسط در دنیا سهم بزرگی از اشتغال را تقبل کرده‌اند. از طرفی بیشتر کشورهای توسعه‌یافته راهکار اعطای تسهیلات خوداشتغالی به متقاضیان کار را در پیش گرفته‌اند. در ایران نیز مدتی وزارت کار و امور اجتماعی (سابق) متولی پرداخت تسهیلات خود اشتغالی به بیکاران بود. از جمله برنامه‌های کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) جهت توانمندسازی مددجویان تحت پوشش می‌توان پرداخت تسهیلات خود اشتغالی و تعاونی‌های تولید نام برد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

باید گفت امروزه بیکاری در ایران مهم‌ترین و اصلی‌ترین موضوع است. اهمیت این موضوع را فهرست‌وار می‌توان برشمرد:

- ۱- اشتغال اساسی‌ترین نیاز هر فرد است که منشأ هویت اجتماعی اوست.
- ۲- بیکاری منشأ اکثر معضلات و مشکلات دیگر است و بیکاری کلید جرائم دیگر است.
- ۳- بیکاری منشأ فقر است (فقر از در آید ایمان از پنجره می‌رود).
- ۴- هجوم لشکر بیکاران به بازار کار.
- ۵- لزوم رسیدن به توسعه‌ی پایدار و استفاده از نیروی بالقوه‌ی جوان و بیکار.
- ۶- بیکاری بخصوص بین جوانان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها یک معضل اجتماعی است، اگر چه دولت در تمام برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های خود به این امر مهم توجه‌ی ویژه‌ای داشته است اما باید یادآوری شود که ایجاد اشتغال توسط بخش دولتی محدود، سرمایه بر و در شرایط فصلی تأثیر کمی بر کاهش میزان بیکاری دارد. در این صورت یکی از بهترین راه‌های توسعه‌ی اشتغال، ایجاد کسب و کارهای کوچک، کارآفرینی و غیره است.
- ۷- استفاده از تجربیات کشورها می‌تواند راه‌گشای مفیدی برای ما در زمینه‌ی ایجاد فرصت‌های شغلی در کسب و کارهای کوچک و خود اشتغالی باشد. کسب و کارهای کوچک در کشورهایی که اجرا شده است نقش مهمی در رشد و توسعه‌ی صنعتی و

اقتصادی آنها داشته، منجر به ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر، کاهش بیکاری، افزایش ثروت و در نتیجه کاهش فقر، هدایت تعداد بیشتری از جوانان به سمت خود اشتغالی و تقویت روحیه‌ی خودتکایی آنها شده است.

۸- کسب و کارهای کوچک در ارتباط با تنوع روابط اجتماعی و نیاز جوامع به خصوص نیازهای دنیای تجارت زمینه‌ساز مشاغل جدید گردیده است این مشاغل نیز همراه با پیشرفت زمان می‌توانند در حوزه‌های متفاوت به وجود آیند.

۹- خود اشتغالی را می‌توان در منزل نیز انجام داد.

۱۰- بیشترین مشاغل جدید را می‌توان در عرصه‌ی خدمات ایجاد کرد. برخی معتقدند که به ازاء هر فرصت شغلی که در صنعت نرم‌افزاری ایجاد می‌گردد بیش از ۷۵ فرصت شغلی می‌تواند از طریق کاربرد فناوری اطلاعات در دیگر زمینه‌ها پدید می‌آید بنابراین سالانه میلیون‌ها فرصت شغلی آفریده می‌شوند.

۱۱- انعطاف‌پذیری، رقابت، جستجو برای راه‌های جدید کسب و کار، ایده‌های نو، تکنولوژی ارتباطات، درخواست درآمدهای بیشتر باعث گردیده که خود اشتغالی بستر مناسبی برای ایجاد اشتغال تلقی گردد.

۱۲- یکی از انواع بیکاری، بیکاری پنهان می‌باشد که معمولاً در مشاغل مزدبگیری و اداری مصداق دارد در حالی که در مشاغل خود اشتغالی چیزی بنام بیکاری پنهان معنا ندارد و کار و اشتغال واقعی صورت می‌گیرد.

۱۳- در ایجاد اشتغال به صورت خود اشتغالی سرمایه‌ی چندانی لازم نیست و می‌توان با سرمایه‌ی اندک و یا حتی حداقل سرمایه شغل پایدار و مولد و پر درآمد ایجاد کرد.

۱۴- در مشاغل خود اشتغالی با توجه به ماهیت کار و ویژگی‌های آنها به راحتی می‌توان تغییر شغل داد. به راحتی می‌توان ایده‌های کارآفرینانه ایجاد کرد.

۱۵- در مشاغل خود اشتغالی فرد فرصت دارد که تمام استعداد و ظرفیت بالقوه‌ی خود را به فعلیت برساند و موارد دیگر.

اهداف پژوهش

- شناخت عوامل مرتبط با پایداری شغل در بین افرادی که از کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) تسهیلات خود اشتغالی دریافت کرده‌اند.
- پی بردن به رابطه‌ی میزان وام دریافتی فرد خود اشتغال با پایداری شغل ایجاد شده.

- پی بردن به رابطه‌ی سن فرد خود اشتغال با پایداری شغل ایجاد شده.
- پی بردن به رابطه‌ی جنس فرد خود اشتغال با پایداری شغل ایجاد شده.
- پی بردن به رابطه‌ی میزان تحصیلات فرد خود اشتغال با پایداری شغل ایجاد شده.
- پی بردن به رابطه‌ی محل سکونت فرد خود اشتغال با پایداری شغل ایجاد شده.
- پی بردن به رابطه‌ی برقراری بیمه‌های اجتماعی برای فرد خود اشتغال با پایداری شغل ایجاد شده

پیشینه پژوهش

الف) تحقیقات داخلی

- عباسی و آریان‌فر در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی اثربخشی وام‌های خود اشتغالی در طول برنامه‌ی سوم توسعه‌ی استان گلستان به نتایج زیر دست یافتند:
- ۱- وام‌های خود اشتغالی پرداخت شده توسط سازمان کار و امور اجتماعی استان گلستان طبق ماده‌ی ۵۶ برنامه‌ی سوم توسعه، موجب ایجاد اشتغال مورد انتظار نشده است، اما وام‌های پرداخت شده توسط صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی استان گلستان به ایجاد و اشتغال مورد نظر انجامیده است.
  - ۲- درصد وام‌های خود اشتغالی موفق پرداخت شده توسط صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی بیش از درصد وام‌های موفق پرداخت شده توسط سازمان کار و امور اجتماعی است. بین تعداد وام‌های خود اشتغالی پرداخت شده و اشتغال ایجاد شده در بین شهرهای استان گلستان همبستگی معنی‌داری وجود دارد.
  - ۳- صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی در زمینه‌ی بازرسی از وام‌های خود اشتغالی بهتر از سازمان کار عمل کرده است.
  - ۴- صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی از بین متقاضیان وام خود اشتغالی انتخاب مناسب را انجام داده است و به همین دلیل اثربخشی بیشتری دارد.
- قوامی در پژوهشی دیگر با عنوان بررسی مقایسه‌ای زنان سرپرست خانوار خود اشتغال و زنان سرپرست خانوار دستمزد و حقوق بگیر در نقاط شهری ایران نتایج زیر را بدست آورد:
- ۱- کم‌سوادترین زنان سرپرست خانوار بیشترین احتمال خود اشتغال شدن را دارند.
  - ۲- با افزایش سطح تحصیلات (کاردانی به کارشناسی) احتمال خود اشتغال شدن زنان سرپرست خانوار کاهش می‌یابد.

۳- با افزایش سطح تحصیلات (فوق لیسانس و دکتری) احتمال خود اشتغال شدن زنان سرپرست خانوار افزایش می‌یابد.

۴- با افزایش تعداد اعضای خانواده احتمال خود اشتغال شدن زنان سرپرست خانوار افزایش می‌یابد.

۵- سطح درآمد با خود اشتغالی زنان سرپرست خانوار رابطه‌ی مثبت دارد. یعنی با افزایش سطح درآمد احتمال خود اشتغال شدن زنان سرپرست خانوار افزایش می‌یابد.

۶- با افزایش سن، احتمال خود اشتغال شدن زنان سرپرست خانوار افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر احتمال خود اشتغال شدن افراد مسن بیشتر از افراد جوان است.

۷- زنان سرپرست خانوار هرگز ازدواج نکرده، به دلیل فوت همسر یا طلاق گرفته از احتمال خود اشتغال شدن بیشتری برخوردار هستند.

قویدل در پژوهشی تحت عنوان خود اشتغالی در مقابل بیکاری مورد ایران نتایج زیر را بدست آورد:

۱- میزان بیکاری اثر منفی و معنی‌داری بر میزان خود اشتغالی دارد؛ یعنی با افزایش میزان بیکاری، میزان خود اشتغالی افزایش می‌یابد که البته اثر آن قابل توجه نیست.

۲- سطح سواد بر میزان خود اشتغالی در ایران اثر منفی دارد. این مورد به دلیل بزرگ بودن بخش دولتی و سهل بودن استخدام افراد با تحصیلات بالا در سنجش خدمات عمومی و اجتماعی است. بطوریکه بالاترین درصد شاغلین باسواد در بخش خدمات عمومی و اجتماعی هستند.

۳- اثر متغیر جمعیت روستایی بر میزان خود اشتغالی مثبت و معنی‌دار است. قوامی در تحقیقی دیگر زیر عنوان بررسی خود اشتغالی در مقایسه با اشتغال دستمزدی نتیجه می‌گیرد که:

۱- احتمال خود اشتغالی در میان روستائیان بیشتر از شهرنشینان است.

۲- احتمال خود اشتغالی در میان مردان بیشتر از زنان است.

۳- احتمال خود اشتغالی با افزایش سطح تحصیلات کاهش می‌یابد.

۴- سطح درآمد، سن، وضعیت ازدواج سرپرست خانوار (دارای همسر و هرگز ازدواج نکرده) و تعداد اعضای خانواده با خود اشتغالی رابطه‌ی مثبت دارد.

ب) تحقیقات خارجی

لنتز و لایاند (۱۹۹۰ و ۱۹۸۳)، در پژوهشی دریافتند که احتمال اینکه یک شخص خود اشتغالی را انتخاب کند در صورت خود اشتغال بودن والدین افزایش پیدا می‌کند. ریردان (۱۹۹۷)، برای مقایسه‌ی خود اشتغالی تمام وقت غیر کشاورزی از اطلاعات سرشماری ده ساله از سال ۱۱۹۰ برای ایالات متحده‌ی آمریکا و از سال ۱۹۹۱ برای کانادا استفاده کرده است. او نتیجه می‌گیرد در هر دو کشور اشخاصی که خود اشتغال شده‌اند مسن‌تر، بیشتر از جنس مردان، تحصیل کرده عالی و کسانی هستند که از دیگران بیشتر کار می‌کنند.

بلانچ و فلاور در پژوهشی دیگر دریافتند که احتمال خود اشتغالی در میان مردان بیش از زنان بوده و با افزایش سن افزایش می‌یابد. کم‌سوادترین افراد بیشترین احتمال خود اشتغالی را دارند. با این حال شواهدی دریافت شده است که باسوادترین افراد نیز نسبتاً احتمال بالایی از خود اشتغالی دارند.

آلیرچ و همکاران (۲۰۰۶)، در تحقیقی تحت عنوان آیا خود اشتغالی باعث کاهش بیکاری می‌شود؟ معتقدند که در هنگام بالا رفتن نرخ بیکاری فعالیت‌های خود اشتغالی افزایش می‌یابد و این امر باعث افزایش فعالیت‌های کارآفرینی می‌شود و در پی آن میزان بیکاری با یک وقفه کاهش می‌یابد.

بنابراین بین میزان بیکاری و میزان خود اشتغالی ارتباط پویا وجود دارد. برای اثبات این فرضیه از مدل خود دگرسیون برداری بین دو متغیر میزان بیکاری و میزان خود اشتغالی با استفاده از داده‌های ۲۳ کشور توسعه‌یافته در دوره‌ی زمانی ۱۹۷۴ تا ۲۰۰۲ استفاده می‌کنند و ارتباط دو طرفه میزان بیکاری و میزان خود اشتغالی را تأیید می‌کند.

الن دیزمن (۲۰۰۳)، در پژوهشی تحت عنوان خود اشتغالی به جای بیکاری عنوان می‌کند که حدود یک چهارم از مردان جوان حداقل برای یک‌بار خود اشتغالی را تجربه کرده‌اند، بیشتر آنها دوباره به بخش مزربگیری برگشته‌اند، به همین منظور این تحقیق تحلیلی خواهد داشت بر اساس یک مدل ساده که چگونه افراد در جستجوی کار، خود اشتغالی را بعنوان یک منبع درآمد انتخاب می‌کنند.

در این پژوهش از داده‌های کشور آمریکا برای افراد بالای ۲۱ سال استفاده شده است. که چگونه آنها تصمیم به ورود به بخش خود اشتغالی می‌گیرند، مدل مورد استفاده که لاجیست است؛ نشان می‌دهد که مردان جوان هنگامی که بخش دستمزد بگیری با محدودیت مواجه می‌شوند آنها ترجیح می‌دهند فعالیت‌های خود اشتغالی را انتخاب کنند.

به ویژه اینکه افزایش میزان بیکاری محلی باعث خود اشتغالی در این گروه از افراد می‌شود. نتیجه‌ی مدل برای افراد سیاه‌پوست با سفیدپوست متفاوت است، میزان تحصیلات، یک متغیر تأثیرگذار بر انتخاب خود اشتغالی در افراد سفیدپوست است و برعکس افزایش میزان تحصیلات برای سیاه‌پوست باعث کاهش انگیزه‌ی آنها به انتخاب خود اشتغالی می‌شود. نهایتاً نتایج مدل را چنین بر می‌شمارد.

- ۱- ضریب میزان بیکاری دارای علامت مثبت و در سطح ۹۸ درصد معنی‌دار است.
- ۲- میزان تحصیلات تأثیر معنی‌داری بر خود اشتغالی ندارد اما اگر خود اشتغالی را فقط برای گروه‌های سیاه‌پوست تعریف کنیم اثر آن بر خود اشتغالی سیاه‌پوستان منفی و معنی‌دار است.
- ۳- سن افراد اثر کاملاً مثبت بر خود اشتغالی دارد.
- ۴- درآمد یک دوره‌ی قبل فرد اثر مثبت و معنی‌دار بر خود اشتغالی دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق یک تحقیق پیمایشی و میدانی است که جزء تحقیقات کمی می‌باشد و مقطعی، کاربردی و توصیفی است. جامعه‌ی آماری تمامی کسانی است که از کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) واحد آبدانان تسهیلات خود اشتغالی دریافت کرده‌اند. در این پژوهش از جدول مورگان برای برآورد حجم نمونه استفاده شده است. جدول مزبور حجم نمونه را بر اساس ۹۵ درصد ارائه می‌دهد. واحد تحلیل شخصی است که از کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) واحد آبدانان تسهیلات خود اشتغالی دریافت داشته‌اند. این تحقیق در محدوده‌ی مکانی شهرستان آبدانان صورت گرفته است. تحقیق در سال ۱۳۹۱ صورت گرفته است. جهت جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده گردیده است با توجه به عدم انجام چنین تحقیقی و کمبود منابع و تحقیقات پرسشنامه‌ای تدوین و طراحی گردید. سؤالات پرسشنامه شامل سؤالات باز، بسته، کوتاه جواب، بلی، خیر و چند گزینه‌ای می‌باشند. سطوح سنجش این پرسشنامه شامل اسمی، ترتیبی، فاصله‌ای نسبی می‌باشد. پرسشنامه مشتمل بر ۲۹ سؤال است.

برای احتساب پایایی یا اعتماد پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. پس از انجام آزمون مقدماتی و ورود اطلاعات به سیستم و با استفاده از نرم‌افزار SPSS پایایی پرسشنامه محاسبه گردد، که میزان $0/715$ بدست آمده که قابل قبول است. معیار

اعتبار این پرسشنامه اعتبار ظاهری و بر اساس توافق نظر مشترک استادان محترم راهنما و مشاور حاصل شده است.

در این پژوهش از روش نمونه‌گیری احتمالی ساده استفاده شده است. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها اطلاعات مندرج در پرسشنامه‌ها بصورت کدهای عددی وارد سیستم در محیط نرم‌افزار SPSS خواهند شد.

یافته‌های پژوهش

فرضیه‌ی اول: برای آزمون این فرضیه ابتدا پایداری شغل ایجاد شده به صورت متغیر ترتیبی تبدیل گردید و چون یک متغیر ترتیبی و دیگری اسمی بوده است از آزمون کای اسکوئر استفاده شده است؛ نتایج به شرح زیر است.

جدول ۱: آزمون کای اسکوئر برای فرضیه‌ی اول

مقدار	درجه‌ی آزادی	سطح معناداری
۲۰/۵۱	۲	۰/۰۰۰

با توجه به مقدار کای اسکوئر حاصله و همچنین درجه‌ی آزادی و سطوح معناداری که بسیار کوچک‌تر از حد مجاز (۰/۰۵) است می‌توان گفت بین دو متغیر رابطه‌ی متقابل وجود دارد. برای پی بردن به شدت و جهت رابطه با توجه به سطح سنجش متغیرها از ضریب کرامروی استفاده شده است که مقدار آن برابر ۰/۲۴۳ و سطح معناداری نیز ۰/۰۰۰ می‌باشد که می‌توان گفت رابطه‌ی دو متغیر مثبت و معنادار است. فرضیه‌ی دوم: بین سن و پایداری شغل ایجاد شده رابطه وجود دارد.

جدول ۲: رابطه‌ی بین سن و پایداری شغلی

مقدار	درجه‌ی آزادی	سطح معناداری
۰/۲۱۴	۳۲۷	۰/۰۰۰

برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است چون هر دو متغیر در سطح فاصله‌ای می‌باشند مقدار ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۲۱۴ و سطح ۰/۰۰۰ می‌باشد که بدین ترتیب می‌توان گفت بین دو متغیر رابطه‌ی مثبت و معنادار وجود دارد.

فرضیه‌ی سوم: بین تحصیلات و پایداری شغل ایجاد شده رابطه وجود دارد. برای آزمون این فرضیه متغیر پایداری شغل که در سطح فاصله‌ای است را با متغیر تحصیلات که ترتیبی با استفاده از تائو کندال B در رابطه قرار دادیم که مقدار آن برابر $۰/۰۷۹$ و سطح معنادار $۰/۰۸۳$ می‌باشد که می‌توان گفت بین دو متغیر رابطه وجود ندارد.

فرضیه‌ی چهارم: بین محل سکونت و پایداری شغل ایجاد شده رابطه وجود دارد. برای آزمون این فرضیه متغیر پایداری شغل را به همان ترتیب که در فرضیه‌ی اول استفاده شده را با متغیر محل سکونت در رابطه قرار دادیم که مقدار کای اسکوئر حاصله برابر $۳/۶$ و سطح معناداری نیز $۰/۳۰۹$ بدست آمده است می‌توان گفت بین دو متغیر رابطه وجود ندارد.

فرضیه‌ی پنجم: بین میزان وام دریافتی با پایداری شغل ایجاد شده رابطه وجود دارد. چون هر دو متغیر پایداری شغل ایجاد شده و میزان وام دریافتی هر دو در سطح فاصله‌ای هستند از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که مقدار ضریب همبستگی حاصله برابر $۰/۱۷$ سطح معناداری نیز برابر $۰/۰۰۱$ بدست آمده است که می‌توان گفت بین دو متغیر رابطه‌ی مستقیم و مثبت وجود دارد.

فرضیه‌ی ششم: بین برقراری بیمه‌ی اجتماعی و پایداری ایجاد شده رابطه وجود دارد. برای آزمون این فرضیه مثل فرضیه‌ی اول عمل شده و متغیر ترتیبی شده پایداری شغل را با متغیر بیمه‌ی اجتماعی با استفاده از آزمون کای اسکوئر در رابطه قرار دادیم؛ که مقدار کای اسکوئر حاصله برابر $۰/۳۵$ و سطح معناداری آن نیز $۰/۹۵۰$ بدست آمده است که نشان می‌دهد بین دو متغیر رابطه وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش مشخص شد که اکثریت مطلق خود اشتغالان مرد هستند؛ ۸۹ درصد و میانگین سن خود اشتغالان ۵۱ سال می‌باشد. حدود $۰/۵۲$ پاسخگویان بی‌سواد هستند $۰/۳۲$ پاسخگویان کم‌سواد هستند و در مجموع می‌توان گفت $۰/۸۴$ پاسخگویان یا بی‌سواد هستند یا کم‌سواد؛ و تنها $۰/۰۱$ پاسخگویان دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. اکثریت مطلق پاسخگویان در خانواده‌های گسترده زندگی می‌کنند. $۰/۸۴$ پاسخگویان ساکن روستا هستند؛ ۸-۹ درصد پاسخگویان در امر تولید کالا فعالیت دارند؛ ۵۹ درصد پاسخگویان در بخش کشاورزی فعالیت دارند و همچنین ۶۲ درصد پاسخگویان اعلام کرده‌اند تا درازمدت در این شغل فعالیت خواهند کرد. از نتایج استنباطی می‌توان گفت که پایداری شغل ایجاد

شده با متغیرهای جنس، سن، میزان وام دریافتی رابطه‌ی مستقیم و معنادار دارد ولی با متغیرهای تحصیلات، محل سکونت و برقراری بیمه‌ی اجتماعی رابطه ندارد.

پیشنهادات

- ۱- پیشنهاد می‌گردد نسبت به افزودن آگاهی و مهارت مددجویان و اهمیت و ارزش خود اشتغالی و خودکفایی هر چه بیشتر تلاش صورت گیرد.
- ۲- تلاش شود فرهنگ کار و کسب در بین مددجویان نهادینه شود و به کار بعنوان یک فرهنگ و ارزش نگریسته شود.
- ۳- آموزش‌های متناسب با علائق و استعداد مددجویان به آنها ارائه گردد تا واقعاً یاد بگیرند و الگوهای متفاوت و متنوع را به مددجویان در این زمینه ارائه گردد.
- ۴- با توجه به ارتباط میزان وام دریافتی با پایداری شغل به نظر می‌رسد که اولاً تا حد امکان میزان وام پرداختی اضافه شود تا حد امکان دوره‌ی باز پرداخت وام طولانی‌تر و به وام‌گیرندگان دوره‌ی تنفس جهت باز پرداخت وام داده شود. چرا که شروع یک کسب و کار با توجه به وضعیت کنونی که بلافاصله با بازپرداخت وام شروع می‌شود، می‌تواند از جمله عوامل شکست کسب و کار تلقی گردد و قبل از پرداخت تسهیلات، ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های ضروری در هر بخش اقتصادی، تجهیز و آماده‌سازی شود.
- ۵- دوره‌ی تنفس تسهیلات متناسب با ماهیت طرح و بخش آن باشد و باز پرداخت تسهیلات بهتر است پلکانی تنظیم شود؛ یعنی در سال اول بازپرداخت اقساط کم و در سال‌های بعدی پلکانی افزایش یابد.
- ۶- تلاش در جهت کشاندن فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به عرصه‌ی فعالیت خود اشتغالی، تلاش شود که زنان نیز به این عرصه ورود کنند چرا که روزانه بر تعداد خانواده‌هایی که زنان سرپرست هستند افزود می‌شوند، ایجاد یک کسب و کار کوچک در قالب خود اشتغالی یک فعالیت بخش خصوصی حاکم است، لذا تمام موانعی که برای سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی حاکم است در این بخش نیز وجود دارد که از مهم‌ترین آنها ریسک است؛ که باید مسئولین برای ریسک چاره‌اندیشی کنند و با توجه به اینکه خود اشتغالی بیشتر در مناطق روستایی و در بخش کشاورزی است اولاً بهتر است دولت به این بخش توجه‌ی ویژه‌ای نماید؛ ثانیاً تلاش نماید که سایر بخش‌ها و همچنین مناطق شهری را به سطح مناطق روستایی برساند.

محدودیت‌های تحقیق در شهرستان آبدانان

- ۱- عدم انجام چنین تحقیقی، به تبع عدم یا کمبود منابع و تحقیقات مشابه و مرتبط.
- ۲- نبود فرهنگ پژوهش در سطح کشور به ویژه استان ایلام و بالاخص شهرستان آبدانان.
- ۳- بی‌سوادی یا کم‌سوادی اکثر پاسخگویان.
- ۴- عدم ارائه‌ی پاسخ‌های درست بعضاً به علت ترس از مالیات یا خروج از تحت پوشش بودن کمیته امداد و غیره.
- ۵- محدودیت‌های مالی، زمانی و مکانی.
- ۶- و موارد دیگر

فهرست منابع:

- آئین‌نامه‌ی اجرایی ماده‌ی ۵۶ قانون برنامه‌ی سوم توسعه، مصوب ۱۳۸۱/۲/۱۵، هیئت وزیران.
- احمدپور داریانی، محمود و حیاتی، اشکان (۱۳۸۴). کسب و کار اینترنتی، چاپ اول، نشر محراب تهران.
- اداره‌ی مطالعات صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی (۱۳۸۵). گزارش عملکرد صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی.
- اوت، لایمن و دیگران، (۱۳۸۲). آمارگیری نمونه‌ای، ترجمه‌ی کریم منصورفر، انتشارات سمت، تهران چاپ اول.
- تودارو، مایکل (۱۳۶۴). توسعه‌ی اقتصادی در جهان، غلامعلی فرجادی، تهران: وزارت برنامه و بودجه، مرکز اقتصادی - اجتماعی.
- دواس، دی. ای (۱۳۸۵). پیمایش در تحقیقات اجتماعی، هوشنگ نایبی، تهران، نشرنی، چاپ هفتم، چاپ غزال.
- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۷۵)، کندوکاوها و پنداشته‌ها، شرکت سهامی انتشار، تهران چاپ هفتم.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۳). روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، تهران، شرکت انتشارات علمی فرهنگی.
- عباسی، ابراهیم و آریافر، محسن (۱۳۸۲). "ارزیابی اثربخشی وام‌های خود اشتغالی در طول برنامه‌ی سوم توسعه در استان گلستان"، دو فصلنامه‌ی برنامه و بودجه، شماره‌ی ۱۰۷، تهران.
- قوامی، هادی (۱۳۸۱). اصلاحات اقتصادی و تحولات ساختاری خوداشتغالی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دومین همایش دو سالانه‌ی اقتصاد ایران.
- قوامی، هادی (۱۳۸۵). "بررسی مقایسه‌ای زنان سرپرست خانوار خوداشتغال و زنان سرپرست خانوار دستمزد و حقوق‌بگیر در نقاط شهری ایران"، مجله‌ی تحقیقات اقتصادی، شماره‌ی ۷۲، تهران.
- قوامی، هادی (۳۸۲). "بررسی تحولات ساختاری خوداشتغالی با استفاده از روش‌شناسی تجزیه طی سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۳۵"، تهران، فصلنامه‌ی پژوهش‌های اقتصاد ایران، شماره‌ی ۱۵.
- قویدل، صالح (۱۳۸۰). بی‌نام، بی‌جا.

کارآفرینی تطبیقی (۱۳۸۴). مقالات منتخب سمینار، انتشارات اعلام‌التقی.
کرلینجر، فردان (۱۳۷۶). مبانی پژوهش در علوم رفتاری، ترجمه‌ی پاشا شریفی و
نجفی‌نژاد، جلد اول، تهران، انتشارات پارسا.
کورتز نورمن (۱۳۷۴)، نمونه‌ای بر آمار در علوم اجتماعی، ترجمه‌ی حبیب‌الله تیموری،
تهران، نشرنی، چاپ اول.